

Håkon Håkonsons saga beretter om de diplomatiske forbindelser mellem Norge og Spanien i 1250'erne, som bl. a. resulterede i, at Håkon i 1257 gav sit samtykke til, at hans datter Kristina blev gift med prins Filip. På bruddefærdens til Spanien blev hun ledsaget af en række gejstlige og verdslige nordmænd, som må have stiftet bekendtskab med »Partida II«, som netop var færdiggjort. Navnlig i »Kongespejlet«'s sidste del ses det, hvilken indflydelse »Las siete Partidas« har haft på norsk grund. »Kongespejlet« skulle herefter kunne dateres til tiden mellem 1257 og 1258/59. Skriftets forfatter er stadig ukendt.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd har støttet udgivelsen af Ingeborg Gløerens lille, fine studie; måtte hun få lejlighed til at uddybe nogle af de givtige temaer, som hun har anslået.

Jørgen Qvistgaard Hansen

Halvdan Koht: Norsk bondereising. Førord av Reidar Almås. Sosialistiske klassikere. Pax forlag, Oslo, 1975. xvi + 379 s. N.kr. 40.

Den efterfølgende notits kan af indlysende grunde ikke give en virkelig anmeldelse af Kohts bog, vel nok hans hovedværk; den må nøjes med at gøre tidsskriftets læsere opmærksom på, at den nu atter er tilgængelig (selvom man krymper sig ved at godtage omslagets etikette »billigbogsudgave«). Ny er derimod Reidar Almås' meget velskrevne og kyndige indledning, der forsøger at redegøre for bogens hovedsynspunkter og for Kohts historiografiske placering. Almås fastslår omhyggeligt, at værkets grundsynspunkt, at målet for bøndernes og arbejdernes kamp gjaldt den parlamentariske overtagelse af statens magtapparat, strider mod de ortodokse doktriner; »både bønderne og arbejderne må nok føre klassekamp, men målet for denne kampen er (*i Kohts udlægning*) ikkje slik både Marx og Lenin hevda å knuse det borgarlege statsapparatet. I staden skal underklassane vekse inn i dette apparatet, ta det over for sine formål« (s. xiv).

I overensstemmelse med Ottar Dahls undersøgelser betoner Reidar Almås kombinationen af materialistiske og nationalistiske elementer i Halvdan Kohts historiesyn og påpeger, at »det er meir rett å seie, at Koht førte vidare Ernst Sars' nasjonaldemokratiske historietradisjon« (s. xii). I tråd hermed betoner Almås (s. xvi) »den nødvendige og sjølsagte kritiske distanse« til Koht, men fra historiografiske synspunkter kunde man nok føje til, at Kohts hovedsynspunkt også synes at indeholde genklange (stadig i slægt med Sars' motiver) af positivismens og Herbert Spencers udviklingsteorier, forestillingerne om, at hver enkelt samfundsgruppe, kirken, adelen, borgere og bønder (arbejderne er vanskelige at placere i denne sammenhæng) træder ind i statsapparatet i det fremadskridende historiske forløb, når der funktionelt er behov for den, og når den funktionelt er i stand til at udfylde sin historiske mission i den ligeledes progressive demokratiseringsproces.

E. Ladewig Petersen

Jørn Sandnes: Ødetid og gjenreisning. Trøndsk busetningshistorie ca. 1200–1660. Skrifter utgitt af Nordisk Agrarhistorisk Forskergruppe 1. Universitetsforlaget, Oslo-Bergen-Tromsø, 1971. 385 sider.

Interessen for lokalhistorie indtager en fremtrædende position i norsk historieforskning. Sandnes' bog, for hvilken han i 1971 fortjent erhvervede doktorgraden, føjer sig smukt ind i den lange række af lokalhistoriske arbejder. Bogens hovedemne er udviklingen i bebyggelse, befolkning og produktion i Trøndelag samt sammenhængen mellem på den ene side

ændringer heri og på den anden natur- og næringsgeografiske variabler. Tidsmæssigt ligger hovedvægten på nedgangstiden i senmiddelalderen, men for at kunne vurdere denne nedgang i et bredere perspektiv, gør forf. også højmiddelalderen og den eftermiddelalderlige periode til genstand for en grundig undersøgelse. Bogen fører udviklingen frem til ca. 1660, ikke kun til ca. 1600, som det desværre fejlagtigt oplyses på titelbladet til en del af oplaget. Til beskrivelse af udviklingen inddrages et meget omfattende kildemateriale, der dels gøres til genstand for en grundig præsentation, dels underkastes en nøje kildekritisk analyse. Det er indlysende, at hele Trøndelag ikke lader sig analysere detaljeret, når et så omfattende kildemateriale anvendes. Forf. vælger derfor den fremgangsmåde, at han lader samlede oversigter og generelle diskussioner af hele området veksle med mere intensive undersøgelser af 10 udvalgte bygder, hvor hver enkelt gård er analyseret, ligesom der er gjort studier i marken. De udvalgte bygder repræsenterer de forskellige natur- og næringsgeografiske områder i Trøndelag, strækkende sig fra kyst- til fjeldbygder. Uden på nogen måde at anfægte berettigelsen af denne fremgangsmåde, er det dog anmelderens opfattelse, at forf. ved præsentationen af disse repræsentative bygder burde have redegjort lidt nøjere for udvælgelseskriterierne, specielt med henblik på de udvalgte bygders repræsentativitet.

Af bogens tre hovedkapitler behandler det første højmiddelalderen. Her forsøger forf. i god overensstemmelse med norsk bebyggelseshistorisk tradition at beregne det højmiddelalderlige bebyggelsesmaximum. Ved denne beregning inddrages bl. a. arkæologi og stednavnemateriale, og specielt på det sidstnævnte punkt fremkommer der nye resultater, hvorfor bogen også vil have interesse for stednavneforskere. Af stor betydning i dette afsnit er forf.s konstatering af, at Trøndelag allerede i ældre middelalder har været relativt tæt bebygget, og at den højmiddelalderlige bebyggelsesekspansion ikke er så stærk, som forskningen hidtil har antaget. Bogens hovedkapitel behandler den senmiddelalderlige krise. Ved beregning af et senmiddelalderligt bebyggelsesminimum konstaterer forf. en voldsom tilbagegang i bebyggelse og folketal, et endnu stærkere fald konstateres i landskyld og jordpriser. Med hensyn til den kronologiske udvikling er det interessant at konstatere, at nedgangsperioden fortsætter igennem hele 1400-tallet og først ophører omkring 1500. Også årsagsforklaringen kommer forf. naturligvis ind på; han peger her på en klimaforværring og på strukturen i det relativt overbefolkede højmiddelalderlige samfund, men den udløsende faktor for krisen ser han imidlertid i Sortedøden og de andre pestepidemier, der ellers i den nyere forskning har indtaget en noget tilbagetrukket rolle som årsagsforklaring. Bogens sidste hovedafsnit behandler den nye fremgang, som forf. mener at kunne iagttage fra ca. 1520; her som tidligere i bogen understreges det dog, at udviklingen både med hensyn til intensitet og til kronologisk forløb varierer en del fra bygd til bygd.

Selv om bogens hovedemne er den bebyggelseshistoriske udvikling, gøres andre centrale emner også til genstand for en grundig diskussion. Her skal specielt fremhæves redegørelsen for den økonomiske udvikling, hvor den agrare produktion i form af korn- og kvægavl naturligvis indtager en central rolle, men også andre næringsgrene som jagt og fiskeri, ja for 1600-tallets vedkommende savværks- og bjergværksindustri, drøftes nærmere, hvorved der tegnes et fint billede af hele den økonomiske udvikling i Trøndelag frem til 1660'erne. Læsningen af bogen, der forøvrigt demonstrerer en stor tværvideenskabelig indsigt hos forf., understøttes af mange kort og tabeller, og som bilag er anført en oversigt over skattebønder 1520-1610 samt en fortegnelse over samtlige højmiddelalderlige navnegårde i Trøndelag. Bogen afsluttes med en omfattende kilde- og litteraturoversigt samt af et fyldigt sagregister. Derimod savner man stærkt et stedregister.

Per Raslow